

Att arbeta med Folkets Bios knattefilmer utifrån läroplanerna för förskola och lågstadiet

Först

Knyttet va ett knytt. Han hade inga kompisar alls, han hade bara sig själv. Han kände sig så ensam. Så han gick och letade efter en vän.

Sedan

Han gick å han gick i flera tusen år. Han såg massa karuseller, fyra stycken, å massa homsor. Han sa ingenting, han va för blyg. Han bara stod utanför.

Efter

Han gick ifrån dom och gick till en strand. Han hittade massor av snäckor och hav. Det va en jätteliten, pytte strand. Efter att han gått samlade han snäckor i sin hatt. Han gick å han gick å hittade en flakspost. Han öppnade den å Skrutte hade skrivit. Hon va så rädd för Morran å ville att Knyttet skulle rädda henne från Morrans skrik. Då gick Knyttet in i en skog å han var mer arg än rädd. Sen hittar han Skruttet på ett berg vid Morran. Då krigade han å sen bet han Morran i svansen. Morran skrek och krek och sprang till skogs.

Till slut

Då blev Knyttet och Skruttet kära å dom fick barn tillsammans.

Att gå på bio med eleverna är jättekul och spännande. Det som är ännu bättre är att ett biobesök lätt kan kombineras med läroplanerna för förskola och lågstadiet. Här nedan följer konkreta tips på hur man kan arbeta med Folkets Bios knattefilmer och läroplanerna. Tipsen är baserade på konkret och praktiskt arbete i förskola och lågstadiet.

Hur kan man arbeta med knattefilmerna?

Först går man och ser en film.

Passande filmer som vi testat på barngrupper är:

Vem?-filmerna, Prick och Fläck-filmerna, Benny Brun och hans överläppsfjun, Kom Ketchup! samt *Tänk om...*

Hur kan man arbeta med dessa filmer enligt läroplanen?

I svenskan kan man i fallen *Vem? Prick och fläck, Tänk om..., Kom Ketchup!* t.ex. arbeta med bok och film.

Då filmpaketet *Vem?-filmerna, Prick och Fläck-filmerna, Kom Ketchup! Tänk om...* består av en mängd korta berättelser är även de utmärkta att arbeta med i skolan. Välj själv ut som lärare eller låt eleverna välja sina egna favoritfilmer ur filmpaketet.

Man kan redan innan biobesöket läsa böckerna. Det blir spännande att jämföra hur man valt att levandegöra böckerna, genom att diskutera likheter och skillnader mellan filmerna och böckerna. Kombinera gärna med barnens egna illustrationer från filmupplevelsen, för att medvetandegöra hur ord och bild samspelar samt hur man arbetar för att förstärka budskap.

Detta ligger helt i linje med svenskans innehåll i läroplanen och motsvaras av delen **Berättande texter och sakprosatexter**

Koppling till läroplanen:

Arbeta med olika delar ur läroplanen som rör **Berättande texter och sakprosatexter**:

- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.
- Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning (dvs. början-mitten-slut)samt litterära personbeskrivningar/skapande av karaktärer.

Övning:

Välj en av kortfilmerna från filmpaketet. Studera hur den är uppbyggd utifrån dramaturgisk struktur: Början – mitten – slut.

Studera och diskutera med barnen

- Vilka karaktärer finns i berättelsen?
- Vem/vad är huvudperson?
- Vem/vad är dess motkraft?
- Vem/Vad hjälper huvudpersonen att lösa sina problem?
- Hur beskrivs karaktärerna i filmen/boken?
- Vilket är filmens budskap? Sammanfatta gärna med en mening, gärna ett ordspråk, vad lär man sig av filmen?

Ytterligare ett bra sätt att arbeta med början-mitten-slut och utifrån läroplanen är att be eleverna rita en scen ur kortfilmen ni valt ut. Sätt sedan upp elevernas bilder i den ordning som scenerna utspelar sig i filmen. Utefter det, återberätta berättelsen samt diskutera början – mitten – slut.

Använder ni detta arbetssätt så kombinerar du även svenskan med kursplanerna i bild.

I *Kom ketchup*-filmerna finns ytterligare ett mycket bra och pedagogiskt sätt att arbeta med berättelser och hur man kan arbeta med början, mitten och slut. Detta är ett arbetssätt som är fantastiskt att arbeta med barn som ännu inte greppat berättandets struktur.

Använd *Kom Ketchup*-berättelserna av typen: "Två tomater gick över en väg. En blev påkörd av en lastbil. Den andre tomaten sa då: – Kom ketchup så går vi."

Be barnen berätta egna varianter av denna historia och be dem använda sina fingrar:

1 finger – inledning: Det var en gång 2 XXX som gick över en väg.

2 fingrar – mitten. Den ena XXX blev överkörd av en XXX.

3 fingrar – slut: Då sade den andra XXX – Kom XXXmos/röra så går vi.

Ännu ett väl fungerande sätt att använda filmerna är att diskutera genre. Detta kan också utgöra en ingång till att i senare skolår medvetandegöra olika texters särdrag.

Filmerna i filmpaketet berättas i flera olika genrer

Diskutera med barnen hur dessa genrer syns i filmerna:

- Är det en film där man blir rädd/skrämd av? (skräck)
- Är det en film där det händer mycket? (action)
- Är det en film där man skrattar? (komedi)
- Är filmen som drömsk (drama), mystisk (deckare), utspelar sig i rymden (science fiction)?

Genreingången kan i andra sammanhang sedan användas som utgångspunkt när barnen skall skapa egna berättelser.

Hur kan vi knyta filmarbetet till skolans värdegrund och uppdrag?

Filmpaketet: *Vem?*-filmerna, *Prick och Fläck*-filmerna, *Benny Brun och hans överläppsfjun*, *Kom Ketchup! Tänk om...* passar alla utmärkt till värdegrundssamtal, genom att de möjliggör samtal till etiska dilemman och livsfrågor. Barnen kan via dessa filmer uppmärksamma att olika människor kan ha olika attityder och värderingar som styr deras synpunkter och handlande. Många av dessa frågor kan tyckas svåra att samtala med barn men via dessa filmer blir det möjligt.

Konkreta exempel på värdegrundsarbete:

Använd filmerna för att diskutera genusfrågor. De flesta av dessa filmer har djur/varelser som huvudpersoner. De är sällan könsbestämda. Efter att ha visat en kortfilm kan man diskutera frågor som dessa:

- Är huvudkaraktären hen/han/hon?
- Varför anser barnen att karaktären är det?
- Om det t.ex. finns en förälder i berättelsen är det en mamma/pappa/mamma?
- Varför anser barnen att karaktären är det?

Därefter kan man diskutera vad barnens svar bygger på:

- Beror det på att de oftare möter kvinnor i föräldrarollen i sin värld? Det är nämligen inte alltid så i filmerna.
- Kan det även vara så att båda föräldrarna är av samma kön?
- Hur resonerar barnen kring dessa frågeställningar?
- Barnen kanske svarar att karaktärerna är en "hen" eller "det". Kanske tycker de att könet inte spelar någon roll för berättelsen? Kanske kan barnen hitta exempel från det verkliga livet där det inte heller spelar någon roll?

Vilka berättarkomponenter gör att barnen anser att karaktärerna är han/hon/hen?

- Färger?
- Vad karaktärerna gör?
- Hur de leker?
- Kläder?

Dessa frågeställningar utgör ingångar till samtal om genusfrågor och om hur man kodar och avkodar kön.

Många av filmerna passar även till andra värdegrundsfrågor utifrån olika diskrimineringsgrunder. Man kan använda filmerna för att diskutera ålder, etnicitet och funktionsnedsättning. Dessutom kan man använda filmerna för att diskutera hur man t.ex. är en god kompis, hur man förebygger mobbning och hur man accepterar olikheter.

När ni följt detta arbetssätt har ni kunskapskrav i svenska och bild samt utfört viktigt värdegrundsarbete.

Dramaturgi, karaktärsanalys och eget skapande - fördjupning

Nedan följer en beskrivning av ett fördjupat arbetssätt med filmer och yngre barn:

Dramaturgi, karaktärsanalys och eget skapande

Dramaturgi och karaktärsanalys kan vara svårt och abstrakt inte minst för mindre barn.

Här följer en övning som hjälper er på traven med hur man kan analysera filmens berättelsestruktur, alltså dramaturgi och samtidigt göra en karaktärsanalys. Denna övning passar mycket bra på varje kortfilmsepisod ur filmpaketet, för såväl de yngre som för de äldre barnen.

* Be alla elever i klassen att rita/teckna en scen ur filmen. Be dem att beskriva vilken scen de har illustrerat och varför. Gör sedan en tidslinje med de bilder eleverna har gjort. Ta fram bilderna och diskutera med eleverna var bilderna hör hemma: i början, mitten eller i slutet. Diskutera allteftersom ni bygger upp tidslinjen, varför scenerna kommer i den ordning de kommer. Skulle de kunna placeras tidigare eller senare? Varför - varför inte? Vad är det som gör att scenerna i filmen följer på varandra just på detta sätt? Beror det på dramaturgin eller karaktärsutvecklingen, eller hänger dessa båda samman?

När ni har en lång tidslinje över hela filmen kan ni börja analysera filmens konflikter, dramaturgi, akter och karaktärer.

1. Filmens karaktärer. Vilka karaktärer finns i filmen? Vilken funktion har de? alltså, varför finns de med i berättelsen? Vem är berättelsens huvudkaraktär? T.ex. i berättelsen om Rödluvan och vargen är Rödluvan huvudkaraktär. Kan det finnas fler än en huvudkaraktär? Vilka mål har karaktärerna i filmen? Vem hjälper dem att uppfylla sina mål? Vilka hjälpare finns och på vilka sätt hjälper de? T.ex. i berättelsen om Rödluvan och vargen är Jägaren/skogsvaktaren hjälpare? Fundera också på vilka motkrafter som finns? T.ex. i berättelsen om Rödluvan och vargen är vargen motkraft. Hur motverkar motkraften, att vår huvudkaraktär uppnår sina mål?
2. Filmens konflikter, budskap och drivkrafter. Har ni redan definierat karaktärerna är ni inne på analysen av filmens konflikt. Vilka problem, hinder och konflikter möter huvudkaraktärerna på vägen mot filmens slut? Är alla konflikterna lika viktiga? Finns det en huvudkonflikt? Finns det scener som är speciellt viktiga för filmens konflikt? Diskutera dessa utifrån den tidslinje och de bilder ni har. Vilka scener är det som särskilt framträder på tidslinjen och i den efterkommande diskussionen? När sker de på tidslinjen/i filmen? Kan ni med en sats, gärna ett ordspråk sammanfatta vad filmen vill lära oss? Då har ni kommit på filmens premiss/budskap. Vad är det som motiverar karaktärerna att agera som de gör? Oftast glider vi här över i en analys av filmens/ berättelsens dramaturgi.
3. Filmens dramaturgi. Har ni filmens konflikter och karaktärer kommer det att gå som en dans att analysera filmens dramaturgi. Ta tidslinjen till hjälp och jämför med denna dramaturgikurva (se nedan). Då ger ni eleverna en visuell bild av hur en berättelse byggs upp.

Finns det:

1. Miljöer och stämningar tydliggörs (före eller i samband med förtexter).
2. Konflikten och huvudkaraktären/karaktärerna framträder.
3. De olika karaktärerna och deras drivkrafter blir tydligare.
4. Konflikten trappas upp, ev sidohistorier berättas och birollerna etableras/fördjupas.
5. Konflikten står på sin spets och utgången är oviss.
6. Konflikten löses. Straff och belöningar delas ut till huvudkaraktär/motkraft.
7. Slutsatser/berättelsens budskap framgår tydligt.

Som lärare kommer du att kommentera dessa olika punkter längs dramaturgikurvan, på lite olika sätt, beroende på vilken kortfilm ni har sett.

Vilka scener på tidslinjen passar var i filmens dramaturgi? Diskutera viktiga scener med eleverna – var och när kommer de? Vilka funktioner har de?

Utifrån denna bild kan ni återkomma till begreppet: början-mitten-slut. En film kan indelas i tre akter där: akt 1, den första fjärdedelen av filmen är början; akt 2, den andra och tredje fjärdedelen av filmen är mitten; akt 3, den sista fjärdedelen utgör slutet. Nu har ni knutit ihop påsen med eleverna och visat hur delarna av en berättelse bygger helheten.

